

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Rozvoj vědy a umění na dvoře Filipa II.

Veronika Jandusová

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Rozvoj vědy a umění na dvoře Filipa II.

Veronika Jandusová

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Černá, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Janě Černé, Ph.D. za cenné rady a připomínky, za zapůjčení literatury a především za čas, který strávila vedením mé práce.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	PŘÍČINY VZNIKU ČERNÉ LEGENDY	3
2.1	FILIP II. JAKO „DÉMON Z JIHU“	5
2.2	DALŠÍ VERZE MYTOLOGIZACÍ	8
3	FILIP II. „EL REY PRUDENTE“	10
3.1	VÝCHOVA NÁSLEDNÍKA	10
3.2	EVROPSKÁ CESTA	11
3.3	VLÁDA FILIPA II.	13
4	PŘÍRODNÍ HISTORIE V 16. STOLETÍ	15
4.1	PŘÍSTAVNÍ MĚSTO SEVILLA	15
4.2	POČÁTKY SBĚRATELSTVÍ A KABINETŮ KURIOZIT	16
4.3	BOTANICKÉ ZAHRADY	20
4.4	VĚDECKÁ AKTIVITA NA DVOŘE FILIPA II.	21
5	PALÁC VĚD A UMĚNÍ EL ESCORIAL	25
5.1	ZAHRADY V EL ESCORIALU	27
5.2	MECENÁŠ FILIP A JEHO UMĚLECKÉ SBÍRKY	28
6	ZÁVĚR	31
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	33
8	RESUMÉ	36
9	SEZNAM PŘÍLOH	37

1 Úvod

Záměrem práce je přispět k představení osobnosti Filipa II. jakožto mecenáše věd a umění, a prezentovat ji v kontrapozici k poměrně rozšířenému obrazu Filipa II., jako dogmatického a bigotního panovníka. V práci bude rovněž poukázáno na příčiny různých „pokřivených“, ideologicky podmíněných obrazů, tj. legend, spojené s tímto monarchou a celým Španělskem.

Práce je tematicky rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole jsou prezentovány legendy spojené s císařem Karlem V. a s Filipovou katolickou vládou. Je zde zmíněna černá legenda (*leyenda negra*), která propagandisticky líčí historii antišpanělských stereotypů. Dále je analyzována příčina jejího vzniku a její dopady na vnímání španělského národa okolními státy Evropy. Jsou zde představeni iniciátoři samotné legendy, především Vilém I. Oranžský a Antonio Pérez. V dalších podkapitolách jsou zmíněny ostatní verze legend, které vznikly jako reakce na černou legendu. Byla vytvořena bílá legenda (*leyenda blanca*), která vyzdvihuje pozitiva španělských dějin. Filip II. zde byl líčen jako konzervativní člověk, jehož snahou bylo udržení tradic nejen ve způsobu vládnutí, ale i v náboženství. Odezvou na obě tyto legendy vznikla růžová legenda (*leyenda rosa*), která měla apologetický charakter a usilovala o správnou interpretaci historické reality. Na závěr je popsána poslední zelená legenda (*leyenda verde*), která líčí monarchu jako milovníka přírody, který jevil eminentní zájem o přírodu a přírodní vědy.

Druhá kapitola je přehledem panovníkova života, jsou v ní zmíněny důležité osobnosti španělského dvora, které měly vliv na výchovu budoucího monarchy. V práci je přiblížen osobní život Filipa II., jeho počátky panování a vztah k císaři Karlu V. Je zde nastíněna také důležitá Filipova cesta po Evropě, která měla veliký význam pro celé Španělsko. Panovník je zde představen jako osobnost s širokým spektrem zájmů, který mimo jiné vytvořil na svoji dobu velice sofistikovaný administrativní mechanismus. Poslední podkapitola je věnována panovníkovu rodinnému životu a jeho dlouhé cestě k následnictví.

Třetí kapitola pojednává o podobách a významu vědy a umění na královském dvoře ve španělském „zlatém věku“ (*siglo de oro*). V podkapitolách je přiblížen vliv poznávání a objevování Nového světa na rozmach katolického

Španělska a význam vlády Filipa II. pro kulturní dějiny celé Evropy. V práci je představen rozvoj sběratelství, kabinetů kuriozit, botanických zahrad, alchymie a dalších věd. Jsou zde zmíněni učenci a vědci, kteří využívali ekonomický potenciál přírodních kuriozit k obchodování, neboť díky těmto zdrojům získávali nové empirické znalosti o přírodě, užívané především v lékařství. Popsáno je rovněž přístavní město Sevilla, jež představovalo vstupní bránu do Nového světa.

Poslední kapitola se věnuje paláci věd a umění El Escorial, jeho uměleckým sbírkám a vztahu panovníka, mecenáše výtvarného umění. Představeni jsou architekti a výtvarní umělci 16. století, kteří působili na španělském dvoře.

V českém prostředí nepatří téma osobnosti Filipa II. a humanismu v období renesance na Pyrenejském poloostrově k příliš frekventovaným, tudíž je využito jak pramenné, tak sekundární literatury především v anglickém a španělském jazyce. Téma by samozřejmě mohlo být pojednáno i z dalších perspektiv a jednotlivá subtémata by se dala rozpracovat do větší hloubky, kterou rozsah bakalářské práce neumožňuje.

2 Příčiny vzniku černé legendy

Španělský spisovatel a překladatel L. Español Bouché uvádí, že Julián Juderías (1877-1918)¹ poskytl první systematickou studii o obrazu a historii španělského národa. Černou legendu charakterizuje jako „sbírku anti-španělských stereotypů“.² Nebyl tím, kdo jako první použil výraz „černá legenda“, ani tím, kdo se obával anti-španělské propagandy. Juderías byl však prvním, kdo poskytl definici a podtrhl trvalost tohoto fenoménu. „*Tato legenda není věcí minulosti, ale něco, co ovlivňuje přítomnost, která zvětšuje působení mrtvých na živé a přerušuje naši historii*“.³ Legendy jsou neodmyslitelným společníkem historie, a ty, které byly vytvořeny kolem velkých historických postav, vzbudí větší pozornost, než se na první pohled může zdát. Francouzský etnolog, antropolog a religionista Van Gennep (1873-1957) analyzoval mnohé historické osobnosti, kterých se legendy týkaly a upozorňoval, že jejich portréty tak jak jsou vylíčeny, neodpovídají tomu, jak figurují v autentických dokumentech, ale že dezinformace mají často literární původ, za kterým stojí jak příznivci, tak nepřátelé těchto osobností.⁴

Jelikož o Filipovi II. nesměla být napsána oficiální historie jeho vlády, protože po sobě nezanechal na rozdíl od svého otce žádné paměti, protivníci hojně vydávali neoficiální verze králova životopisu. Žádný jiný panovník nebyl historiky vylíčen s tak protikladnými vlastnostmi, jako Filip II. První projevy černé legendy můžeme datovat již do doby španělské nadvlády v Itálii, kdy se italští humanisté o španělské šlechtě nelichotivě vyjadřovali jako o intelektuálních ignorantech.⁵ Za vlády Karla V. a Filipa II. byla centrem španělského impéria Kastilie, jež se stala v 15. století nejlidnatější a prosperující součástí rozsáhlého území. Špatná pověst Španělska pochází z období, kdy Aragonská koruna⁶

---

¹ Španělský sociolog, historik, literární kritik, novinář a překladatel. JUDERÍAS, J. *La Leyenda negra*, s. 14.

² „una colección de estereotipos antiespañoles“ překlad. Tamtéž, s. 11.

³ „*Esa leyenda no es cosa de lo pasado, sino algo que influye en lo presente, que perpetúa la acción de los muertos sobre los vivos y que interrumpe nuestra historia.*“ – překlad. Tamtéž, s. 42-43.

⁴ Tamtéž, s. 269.

⁵ ČERNÁ, J. (kol.) *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, s. 14.

⁶ Svatbou Isabely Kastilské a Ferdinanda II. Aragonského v roce 1469 se uskutečnilo spojení obou království (Kastilie a Aragonie) a později vytvoření sjednoceného Španělska. PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 205.

expandovala ve Středozezemním moři, obsazovala pozice v jižní Itálii a stala se významnou námořní mocností.⁷ Celé 15. století již Španělé dominovali v jižní Itálii, a nikdy jim nebyl odpuštěn vzestup a bohatství. V 16. století svou pozici Španělé v Itálii ještě posílili. Milán i Janov byl zcela pod jejich vlivem. Při Sacco di Roma (termín pro vyplenění Říma roku 1527) došlo k největšímu pobouření v hlavním městě křesťanství, od dob barbarských invazí. Nezáleželo na tom, že armáda, které velel Francouz, byla složena ze žoldáků z celé Evropy a největší podíl tvořili Němci, z nichž většina byli luteráni. Pro Italy to byli Španělé, kteří se chovali jako barbaři a vyplenili Řím. Předsudky proti Španělům byly čím dál intenzivnější. Po vítězství v Pávii v roce 1525 a po dalších vojenských úspěších se Italové mstili výsměchem o skutečných i nepodložených chybách protivníka. Jelikož nemohli být poraženi, byli zesměšňováni.⁸ Jako závažnější problém se ukázaly hlasy, které poukazovaly na odlišnosti ras a vyznání obyvatel žijících na Pyrenejském poloostrově. Po staletí zde společně žili Židé, muslimové a křesťané. Historici a cestovatelé si uvědomovali jejich odlišnosti a varovali před jejich zvyky – jiná výslovnost, způsob jak se oblékají, vaří, baví nebo jezdí na koních. Zároveň však tyto aspekty u Italů vzbuzovaly obdiv a zvědavost. Holandský myslitel Erasmus Rotterdamský (1466-1536) pochyboval o množství křesťanů ve Španělsku, vzhledem k tomu, jak byla země „zkažena“ v důsledku obchodování s Židy a Turky. V Itálii byly útoky ještě častější, neboť část Židů vyhnaných ze Španělska v roce 1492, zde našla útočiště.⁹

Pro Italy byli Španělé špatní křesťané. Bylo by jen otázkou času, kdy by dle Italů Španělsko plné kacířů bez inkvizice přestalo být katolickým národem. Vytvoření vlastní španělské inkvizice tak bylo z pohledu zachování křesťanství nevyhnutelné. I papež Pavel IV. sdílel tyto pocity a vyjádřil lítost nad Itálií, která byla nucena sloužit takto bídnému národu. Karla V. vnímal jako kacíře, který byl zodpovědný za situaci v Římě a za obsazení italského území, a vyhrožoval mu exkomunikací.¹⁰

Pokud bylo Španělsko předmětem ostré, často nespravedlivé kritiky, bylo to především kvůli území, které obsadilo a vzhledem k roli, kterou chtělo hrát ve

---

⁷ PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 15.

⁸ Tamtéž, s. 21.

⁹ Tamtéž, s. 22.

¹⁰ Tamtéž, s. 23.

světě v tomto historickém období. Sto padesát let si mohli katoličtí monarchové myslet, že „prozřetelnost“ učinila Španělsko vybraným místem, obohacným o poklady, které získali ze svých koloniálních říší. Měli prospěch z geopolitického postavení, které umožňovalo zasahovat do celé Evropy. Byli hrdí na svou prestiž, kterou umocňovali vědci, cestovatelé, umělci nebo teologové. Dle Péreze tak Španělé získali dojem, že mohou své zákony „diktovat celému světu.“ Černá legenda byla podle něj jednou z reakcí Evropy na brutalitu a aroganci „vyvolených“. Tuto velkolepost a dekadenci říše prožíval před Španělskem Řím a stejný osud poté postihl Osmanskou říši.¹¹

2.1 Filip II. jako „démon z jihu“

Největší rozmach proti-španělských názorů nastal však právě za vlády Filipa II. Jeho političtí protivníci, především Vlámové, Italové, Portugalci, Francouzi, Němci i Angličané byli hlavními iniciátory černé legendy.¹² Španělsko prezentovali jako plné násilnických represí, neznalé, fanatické a neschopné objevit se mezi vyspělými národy. Podle nich patřilo k nepřátelům pokroku a inovací. Neméně k černé legendě přispěl i vůdce nizozemských protestantských stavů kníže Vilém I. Oranžský (1533-1584) se svojí *Apologií*. V roce 1580 prohlásil král Filip II. Viléma za psance a vypsál odměnu 25 000 korun na jeho hlavu. Ve výnosu o postavení mimo zákon ho obvinil ze zrady, vzpoury a nelojálnosti. Nelichotivě se zmiňoval i o jeho soukromém životě, o rozvodu s Annou Saskou, která byla posléze obviněna z šílenství. Vilém I. Oranžský toto hanobení neponechal bez odezvy. *Apologie* tak měl být spis reagující na „klatbu“, kterou na něj španělský král uvrhl.¹³

Na počátku *Apologie* se Vilém obhazuje: „Výstřely, které jsou na mě směřovány, nepocházejí z rukou temných satiriků, kteří mnou vždy pohrdali. Můj žalobce je velký a mocný král, který doufá, že s ohledem na tuto smrtelnou ránu konfederaci, bude pro něj snazší zničit ji. Dámy a pánové, znáte mé minulé činy, a víte, že jsem nikdy neodsuzoval chování druhých. Zeptám se vás, jestli si zasloužím být obviněn jako nevděčný a nevěrný pokrytec. A pokud se na mě vztahuje spravedlnost ve jménu Jidáše a Kaina, nenazývám se ani

---

¹¹ PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 197-198.

¹² ČERNÁ, J. (kol.) *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, s. 14.

¹³ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 184.

rebelem, zrádcem, narušitelem veřejného pořádku, natož pak nepřítelem lidské rasy.“¹⁴

Ve vykonstruované *Apologii* ospravedlňoval svoji politickou dráhu a Filipa nařkl z krvesmilstva, cizoložství, intrik, tyranie a podvodů.¹⁵ Uvedl, že Filip nařídil zatčení a popravu svého syna a dědice dona Carlose a nechal zavraždit svojí třetí manželku Isabelu z Valois. Vilém I. Oranžský odmítal vládu incestního krále. Filip II. uzavřel sňatek se svojí čtvrtou ženou Annou Habsburskou, která byla jeho neteří a musela požádat o výjimku u papeže. Obvinil ho z bigamie, když se oženil s první manželkou Marií Portugalskou, byl již tajně ženatý s dvorní dámou Isabel Osorio.¹⁶ V *Apologii* je Španělsko obviňováno též ze zabití dvaceti miliónů indiánů. Není to ani tak filantropie, která vyvolává rozhořčení Viléma Oranžského, ale hlavně snaha podkopat moc Filipa II. Morální argument skrývá především politický záměr. Ve smlouvě z Tordesillas (1494) si Španělsko a Portugalsko vyhrazovalo právo dobýt, spravovat a využívat Nový svět a velké země Asie. V roce 1580 bylo do katolické monarchie začleněno Portugalsko a jeho kolonie. Od té doby byl Filip II. panovníkem říše, která zahrnovala střední Ameriku, Jižní Ameriku a četné ostrovy Indického oceánu a Tichého oceánu. Takto získané zdroje mu zajistily značné bohatství a poskytly mu prostředky na financování své politiky.¹⁷

V Amsterdamu se v roce 1673 objevil historický román *Dom Carlos* opata Saint-Réal. Uvádí zde, že Filip II. byl přesvědčen o spiknutí svého syna dona Carlose proti němu, zároveň si uvědomoval jeho duševní onemocnění. Don Carlos velmi obdivoval Karla V., byl stejně nepřátelský vůči inkvizici a před svojí smrtí projevoval sympatie k luteránství.¹⁸

Úspěšná propaganda především Viléma Oranžského se stala jedním ze tří hlavních pramenů, ze kterých čerpali protestantští životopisci Filipa II. Druhým neméně podstatným zdrojem byla sbírka listin a komentář, který vydal roku 1591 ve Francii pod názvem *Relace (Relaciones)* Antonio Pérez (1540-1611). Ten vylíčil Filipa jako pomstychtivého, přihlouplého a podlého tyrana.

---

¹⁴ Vilém I. Oranžský. *Apologie* in WATSON, R. *Istoria del reinado de Felipe II, rei de España*, s. 436-459.

¹⁵ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 184.

¹⁶ PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 69.

¹⁷ Tamtéž, s. 104.

¹⁸ Tamtéž, s. 71-72.

Listiny Pérez záměrně volil tak, aby Filipa II. očernily, a zveřejňoval zjevně autentické informace, které krále odsuzovaly jeho vlastními slovy. Tyto urážky na cti zveřejňoval i pod pseudonymem Rafael Reregrino. Antonio Pérez byl obviněn ze zrady a musel odejít do exilu ve Francii a Anglii. Z *Relace* posléze citoval například francouzský spisovatel a historik Pier Matthieu (1563-1621) v *Dějínách Francie*, vydaných v roce 1606. Nejen Matthieu, ale i jiní autoři čerpali ze sebraných historek, které šířil francouzský dvořan a literát Pierre de Bourdeill (1540-1614). K *Apologii* a *Relaci* přidal svůj materiál, který získal z doby svého ročního pobytu u španělského dvora, kdy zde navštívil královnu Isabelu z Valois.¹⁹ I pozdější práce poskytovaly podrobnosti, doplňky a utvrzení. „Co je pravda na této legendě? Jedna věc je jistá: Don Carlos byl psychicky i fyzicky nemocný člověk“.²⁰ Byl důsledkem příbuzenského sňatku, což bylo v té době u evropských královských rodů běžnou záležitostí. Kvůli svým duševním problémům neměl nikdy předpoklady k vládnutí.²¹ Filip II. ospravedlňoval zadržení svého syna, apeloval na zájem království a byl připraven všemi způsoby zabránit tomu, aby don Carlos ohrozil jeho moc a prosperitu země.²²

Pověst Filipa, vyličeného jako násilníka a fanatika později převzali i jeho životopisci a podobně nelichotivě jako on, byl vystihován celý španělský národ.²³ „Typický Španěl byl nahlížen jako člověk nevýslovně krutý, krvelačný, chlípný, pyšný, falešný, lakomý, vychloubačný, despotický a dogmatický, úzce spjatý s katolickou církví a inkvizicí, neschopný racionálního uvažování“.²⁴ Především z politických důvodů byla černá legenda přijímána i samotnými Španěly, hlavně díky činnosti inkvizice a kritice katolické církve. V důsledku legendy docházelo k přesvědčení, že dogmatický panovník nemůže rozvíjet racionální a svobodné myšlení, a umožnit takový rozvoj ve své zemi. Na Španělsko této doby bylo nahlíženo jako na iracionální národ bez vědy a filozofie, inklinující k víře a mystice.²⁵

---

¹⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 185.

²⁰ „¿Que hay de cierto en la leyenda? Una cosa es segura: don Carlos era un enfermo, tanto desde en punto de vista físico como mental.“ – překlad. PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 76.

²¹ Tamtéž, s. 76.

²² Tamtéž, s. 84.

²³ ČERNÁ, J. (kol.) *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, s. 14.

²⁴ Tamtéž, s. 14-15.

²⁵ Tamtéž, s. 17.

2.2 Další verze mytologizací

Filipovi příznivci reagovali na černou legendu vytvořením bílé legendy (*leyenda blanca*). Obdivovatelé krále ho v ní vylíčili jako moudrého, spravedlivého panovníka, který je milován svým národem. Pro tyto stoupence byl téměř svatým, stranil se pudovosti a obhajoval víru. Vliv bílé legendy nebyl natolik silný jako vliv černé legendy. Javier Puerto se pozastavuje nad tím, jak i sami Španělé přijali některé aspekty černé legendy jako charakteristický rys „španělského ducha“.²⁶ Do proudu bílé legendy bychom měli zařadit i mnicha Josého de Sigüenzu (1544-1606), který po sobě zanechal podrobný spis o postupu výstavby kláštera El Escorial. Filipa popisuje jako velice zbožného panovníka, jenž od dětství uctívá mučedníka San Lorenza, pro kterého tento chrám vystavil.²⁷ Podle Filipa vybudování chrámu a s tím spojená i veškerá aktivita, má sloužit pro dobro křesťanského lidu.²⁸ Neustále se modlil k Bohu, aby zachoval svůj stát ve svaté víře a pokoji. Filip rád trávil svůj čas modlitbami a meditací. Sigüenza často Filipa nazývá nejmoudřejším, často i svatým.²⁹ Pro panovníkovu pokoru si ho Sigüenza nesmírně vážil.³⁰ Jedním z největších přání Filipa II. bylo obrátit všechna svá území na katolickou víru.³¹

Na počest čtyřstého výročí smrti Filipa II., v roce 1998, vznikl nový přístup interpretační linie, který se nazývá růžová legenda (*leyenda rosa*). Šlo především o přezkoumání černé legendy a pokus o řešení, které by zbavilo černou i bílou legendu nepravostí a chyb. Růžová legenda usilovala o správnou interpretaci, která by se co nejvíce přibližovala historické skutečnosti. Představuje Filipa II. jako renesančního krále se všemi ctnostmi i vadami.³² Za produkt růžové legendy lze označit i publikace, jejichž autorem je významný anglický hispanista a historik Geoffrey Parker (nar. 1943). Jeho díla prezentují Filipa II. jako „jednu z nejevropštějších osobností historie“. Španělská levice ovšem preferovala Filipa II. jako tyrana a fanatické monstrum, vytvořené černou

---

²⁶ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 7. Viz také – ČERNÁ, J. *¿Qué se debe España? Spor o význam Španělska v evropských kulturních dějinách*, s. 243.

²⁷ SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 9-10.

²⁸ Tamtéž, s. 14.

²⁹ Tamtéž, s. 21-24.

³⁰ Tamtéž, s. 29.

³¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 52.

³² PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 7-8.

legendou a Parkerova díla odmítala brát na zřetel.³³ Dalším představitelem této legendy je také britský historik Henry Kamen (nar. 1936). Ve všech oblastech považoval Filipa za pravého vládce. Kamen poukazuje i na fakt, že evropští kritici v pozdějších generacích nazývají Filipa „typickým Španělem“.³⁴

Již růžová legenda částečně představovala Filipa jako nadšence pro přírodu, rostliny a zahrady. To později vyústilo do nového proudu, zelené legendy (*leyenda verde*), která vylíčila Filipa jako ekologického monarchu (*monarca ecologista*).³⁵ Panovník se zajímal o životní prostředí³⁶ a jeho největším potěšením byla právě příroda. Na svých cestách ho okouzily nizozemské zahrady a po jeho návratu zahradní architekti museli přetvářet královské zahrady tak, aby se staly Filipovým soukromým světem. Přestala se zde pěstovat zelenina, vykáceli se ovocné stromy a olivovníky, a zdi byly nahrazeny živými ploty. Musela být vytvořena síť umělých potoků a jezer, která měla přilákat ptactvo a zlepšit tak úroveň sokolnictví. Později se zahrady vlámského typu začaly zakládat i mimo Kastilii. Místní zahradníci si neuvědomovali důležitost zavlažování, většina stromů uhynula a Filip byl nucen povolat vlámské zahradníky a odborníky na stavbu hrází a jezer. V zahradách Casa de Campo bylo vytvořeno jezero tak velké, že zde mohla být uspořádána simulovaná bitva galér na počest králova sňatku s Annou Rakouskou. Sám Filip řídil práci zahradních architektů a u všeho vyžadoval svou osobní účast.³⁷ Avšak například v zahradě v Aranjuezu se zahradníci řídili spíše praktickými znalostmi než požadavky krále.³⁸

---

³³ PÉREZ, J. *La leyenda negra*, s. 189. Viz také – ČERNÁ, J. *¿Qué se debe España? Spor o význam Španělska v evropských kulturních dějinách*, s. 243.

³⁴ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 2-3.

³⁵ Od roku 1951 na to upozorňuje Agustín G. de Amezúa, později i velká skupina historiků umění. PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 8.

³⁶ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 72-73.

³⁷ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 52.

³⁸ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 363-365.

3 Filip II. „El Rey Prudente“

Filip II., zvaný „*El Rey Prudente*“ (*král moudrý*), je jedním z mála panovníků, který po sobě nezanechal na rozdíl od svého otce žádné paměti. Trpěl odporem k marnivosti, a i proto nedovolil nikomu, aby o něm psal jakékoli oficiální životopisy. Významným zdrojem informací se staly až dokumenty z archivu rodu Altamirů, které obsahují velkou část Filipova soukromého archivu. Zmíněné dokumenty jsou v madridských archivech, v Univerzitní knihovně v Ženevě, v Britské knihovně v Londýně a v Karpelesově knihovně rukopisů v Santa Barbaře.³⁹

3.1 Výchova následníka

Filipův otec Karel V., císař Svaté říše římské a vládce Nového Španělska, Nizozemí, Mexika, Španělska a části Itálie, si v Seville vzal svoji sestřenicí princeznu Isabelu Portugalskou. Často s Isabelou pobýval v paláci maurských vládců v Alhambře, kde byl také počat Filip II. Narodil se však v Kastilii ve Valladolidu 21. května 1527, což bylo sídelní město Karla V. Filipův otec pobýval často na cestách v zahraničí, a dětství tak Filip prožil mimo jeho vliv. Jeho prvním učitelem byl zvolen Juan Martínez de Silíceo (1486-1557), který se později stal princovým zpovědníkem. Další učitelé byli vybráni ke studiu latiny, řečtiny, zeměpisu, historie a architektury, nebyl však jmenován žádný učitel moderních jazyků. Filip II. ač rozuměl francouzštině, italštině a portugalštině, nikdy tyto jazyky sám nepoužíval, a proto ve stáří velmi dbal na to, aby jeho dědic Filip III. francouzsky hovořil. Preceptoři však nevyučovali pouze prince, ale i ostatní členy královského dvora, především pážata – potomky španělských šlechticů. Karel V. jmenoval roku 1535 k princi nového přísnějšího vychovatele, stal se jím don Juan de Zúñiga (1488-1546), který se staral o jeho chování a tělesnou výchovu. Pod jeho dohledem byl Filip roku 1543 jmenován španělským regentem. Stal se z něj důstojný a elegantní mladý muž, který se naučil kromě sebeovládání i mistrně skrývat své city.⁴⁰

Již v dětství se u prince projevovala láska k přírodě, hudbě a umění, od svých třinácti let začal pod vlivem učitelů číst vybrané knihy, např. Bibli nebo Ovidia. Další jeho velkou vášní byl lov, od raného dětství se učil střílet z kuše

---

³⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, předmluva.

⁴⁰ Tamtéž, s. 20-22.

a pořádal rytířské turnaje.⁴¹ Pod vlivem svého učitele humanisty Calvete de Estrella (1520-1593) se Filipovi dostalo vynikajícího vzdělání a jeho zájmy se rozšiřovaly. Díky zálibě v četbě získával encyklopedické znalosti, zajímal se o knihy o architektuře, kosmografii, geografii, vydávané jak v latině, tak v řečtině. Velké množství času věnoval modlitbám. Od svého prvního přijímání roku 1541 pečoval o svou kapli, o Velikonocích se uchyloval do některého z královských klášterů, kde rozjímal.⁴²

Mezníkem v životě Filipa II. se stal rok 1543, kdy se stal regentem Španělska. Karel V. sepsal během svého života závěti, což byly vlastně pokyny, podle kterých měl Filip vládnout. Spisy obsahovaly postřehy o složitosti politiky a o umění panovat. Jelikož se v mnoha záležitostech neměl princ s kým poradit, císař do těchto dokumentů psaných vlastní rukou přidal i postřehy o ctnosti poradců. Varoval ho před frakcemi svých poddaných a vštěpoval mu nestrannost za každé situace. Kladl mu na srdce, aby se pravidelně ukazoval na veřejnosti a byl spravedlivý, nedůvěřivý a bohabojný. Karel V. měl díky svým zkušenostem velký vliv na svého syna a tak není divu, že se Filip řídil jeho pokyny po celý život. Císař mu radil i v intimních záležitostech a učil ho jak být korektní k ženám. Karel se zaměřil na rady ohledně vládnutí, dynastických záležitostí a zdůraznil události co nejpříznivější pro habsburskou říši.⁴³

3.2 Evropská cesta

Přehled evropské politické scény měl pro prince malý smysl, protože až dosud nevycestoval mimo Španělsko a neznal příliš rozlohu svého budoucího dědictví. Proto musel v říjnu roku 1548 podniknout velkou cestu přes Itálii, Německo do Nizozemí. Při této cestě měli možnost poznat budoucího vládce i lidé Karlovy říše mimo území Španělska.⁴⁴ Filipa nazvali evropští kritici v pozdějších generacích „typickým Španělem“. Karel V. usiloval o to, aby měl syn evropské vnímání. Královská výprava tvořila významnou a velkou skupinu, která zahrnovala hlavní šlechtice, duchovní, správce a osobní personál Filipa, mezi nimi Gonzala Péreze jako sekretáře, Honoráta Juana jako školitele a Cristóbalu Calvete de Estrella jako kronikáře. Mezi cizinci, kteří doprovázeli

---

⁴¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 22-24.

⁴² Tamtéž, s. 27-28.

⁴³ Tamtéž, s. 32-33.

⁴⁴ Tamtéž, s. 33.

Filipa po celou cestu, byl také německý kardinál Trent. Kníže byl doprovázen svými hudebníky, mezi ně patřil učitel kytary Luis Narváez a slepý skladatel Antonio de Cabezón. Filipův správce Vicente Alvarez dohlížel na uspořádání jídel a ve svém volném čase uchovával spis o celé cestě.⁴⁵

Princova cesta - nazvaná v Calveteově odhalené kronice "*Felícísimo Viaje*" nebo "*Fortunate Journey*" - měla hluboký dopad na další historii Španělska. Někteří historici mají tendenci snižovat význam cesty ve svých projevech o Filipově vládě, protože nekoresponduje se standardním obrazem úzkoprsého Španěla, který, jak naznačují, udržoval uzavřenou mysl v politice a náboženství, odmítl se učit od jiných národů, nenáviděl ženy a zábavu, a především, nesnášel cestování do zahraničí. Naštěstí se ani jeden aspekt tohoto obrazu nezdá pravdivý. Z dostupných pramenů jasně vyplývá charakter prince, protože cesta roku 1548-51 byla důkladně zdokumentována společníky prince i samotnými Filipovými dopisy. Jak potvrzují prameny, Filip byl osobností, která se chce stále učit.⁴⁶

Jeho pozornost se soustředila na vojenskou architekturu a na upravené zahrady, které byly oblíbené u italských panovníků. Rozvoj zahrad byl renesanční inovací dosud neznámou ve Španělsku, a terasovité sady na kopci Granarolo na sever od paláce neušly princově pozornosti. V Miláně se setkal s preferovaným malířem svého otce, malířem Tizianem, od kterého si objednal několik portrétů. Poprvé také kontaktoval sochaře Leone Leoniho, který se připojil ke královské výpravě a cestoval s princem dále do Nizozemska, stejně jako medailista a sochař Jacopo da Trezzo. Byl to začátek jedné z nejvýraznějších uměleckých spoluprací a ukázalo se, že pro budoucí palác El Escorial to má zásadní význam.⁴⁷ V Belgii se inspiroval v paláci Binche Marie Habsburské, která přeměnila starý zámek na jeden z nejpozoruhodnějších renesančních paláců severní Evropy. Malá kaple obsahovala malbu "*Snímání z kříže*" od Rogiera van der Weydena, kterou princ obdivoval tak, že ji později (v roce 1574) získal pro El Escorial, předtím v roce 1569 ještě požádal o kopii od vlámského umělce Michela Coxcieho. Španělé také věnovali zvláštní pozornost Rotterdamu, kde se narodil humanista Erasmus, doktor evropských

---

⁴⁵ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 2-3.

⁴⁶ Tamtéž, s. 4.

⁴⁷ Tamtéž, s. 5.

intelektuálů, jehož práce Filip studoval.⁴⁸ V Nizozemí prince zaujala, především architektura, hudba a vlámské umění. Později shromáždil do svého domu hudební nástroje a obklopil se nizozemskými hudebníky. Nejvíce na něj zapůsobilo bohatství brabantských a vlámských měst a okázalost burgundského dvora. Princ se vrátil do Španělska na jaře 1551. Byl připraven otce kdykoliv zastoupit a podílet se na moci. Císař hledal vhodné místo, kam by se uchýlil po abdikaci. Tímto místem měl být klášter Yuste v Estremaduře, ale Karlovy plány zhatila roku 1551 evropská válka. Španělským králem se Filip stal až lednu 1556, a ač Karel V. abdikoval, dál řídil synovu politiku. Filipovo nesnesitelné postavení skončilo až císařovou smrtí, v září 1558. Až od té doby mohl začít vládnout podle svých představ.⁴⁹

3.3 Vláda Filipa II.

Brzy se ukázalo, že jeho styl panování ostře kontrastoval s císařovým. Otec se prezentoval jako cestovatel a válečník. Filip tvrdil, že správné místo pro španělského krále je ve Španělsku. Měl k dispozici 14 ústředních rad, z nichž některé ustanovil ještě císař, některé jeho prarodiče a pět jich ustanovil sám. Každá ústřední rada měla svou oblast, a fungovala jako ministerstvo. Stálým sídlem všech vládních úřadů se stal Madrid, kde se každá rada pravidelně scházela v novém Královském paláci.⁵⁰ Filip trval na tom, aby na všech úředních nařízeních byl jeho vlastnoruční podpis. Neuznával kabinetní vládu, kdy by mu správní úředníci dávali doporučení, ale činil sám konečná rozhodnutí. Vzdálenosti mezi Madridem a provinciemi jeho říše však znamenaly nebezpečí, že události předběhnou panovníkovo rozhodnutí. Dopis do Mexika putoval dva měsíce a do filipínské Manily i rok. Každá rada posílala králi zprávy (*consultas*), které mu byly čteny sekretářem. To že vyžadoval osobní přezkoumání každého dokumentu, způsobovalo, že řešení všech záležitostí byla velmi pomalá. Agenda však narůstala, a tak byly díky této neudržitelné situaci vytvořeny neformální výbory (*juntas*), které doporučovaly králi zvláštní postupy, např. při válečné výpravě do Středomoří, nebo při přípravě státního bankrotu. Královým nejbližším sekretářem byl Diego de Espinosa (1502-1572), kněz, který se stal generálním inkvizitorem a předsedou Rady pro Kastilii.

⁴⁸ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 10-11.

⁴⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 33.

⁵⁰ Tamtéž, s. 38.

Rozsah písemností a dokumentů stále narůstal a Filip pracoval kdykoli a kdekoli, na venkově, i na svých cestách. Díky tlaku všech úředních záležitostí začal mít Filip zdravotní problémy. Zhoršil se mu zrak a trpěl artritidou, což se projevovalo i na jeho rozpoložení. Po smrti Diega de Espinosy musel přijmout osobního sekretáře Matea Vázqueze, který začal sám třídit písemnosti podle důležitosti a odpovídat na korespondenci. Pořizoval zápisy z jednání výborů a spolurozhodoval o jmenování členů.⁵¹ Filip raději psal a četl, než mluvil a naslouchal, proto si na španělském dvoře vysloužil pověst „krále papírníka“ (*el rey de lo papeles*). Spousta jeho současníků i historiků tuto princovu vlastnost kritizovala. V 16. století lidé v mnoha případech četli jen s obtížemi a jeho neustálé čtení, psaní a rozjímání brali jako záminku, aby se mohl stranit lidem. Což byla z části pravda, sám si uvědomoval, že se nerad obklopuje lidmi. Dalším důvodem bylo, že si při psaní mohl záležitost důkladně rozmyslet a nemusel dělat okamžitá rozhodnutí.⁵²

Filip se za svůj život oženil čtyřikrát, poprvé v roce 1543 s portugalskou princeznou Marií Manuelou (1527-1545). V roce 1545 se jim narodil prvorozený syn don Carlos (1545-1568), při jehož porodu Marie Portugalská zemřela. Don Carlos trpěl, stejně jako někteří jeho příbuzní duševní poruchou, kvůli níž neměl předpoklady převzít vládu.⁵³ Roku 1554 Filip uzavřel manželství s Marií Tudorovnou, které trvalo čtyři roky a bylo bezdětné. Jeho třetí manželkou se stala roku 1560 Isabela z Valois, a i když králi porodila tři děti, následníka trůnu, Filipa III. (1578-1621) se panovník dočkal až se čtvrtou manželkou, svojí neteří, Annou Rakouskou. V 16. století se v Evropě dožívala dospělosti jen polovina živě narozených dětí. Jen čtyři z jedenácti Filipových dětí dosáhly mladického věku.⁵⁴ V roce 1591 byl král kvůli svému zdravotnímu stavu nucen změnit vládní systém a založit novou instituci, Vládní výbor (*Junta de Gobierno*), který zasedal již v přítomnosti prince Filipa III. Právoplatný dědic postupně přebíral jeho povinnosti a král se pomalu stahoval do ústraní. Zemřel v El Escorialu 13. září 1598, kdy přešel do říše mýtů a legend.⁵⁵

---

⁵¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 43.

⁵² Tamtéž, s. 52.

⁵³ Tamtéž, s. 91.

⁵⁴ Tamtéž, s. 150.

⁵⁵ Tamtéž, s. 180.

4 Přírodní historie v 16. století

4.1 Přístavní město Sevilla

Vzhledem k tomu, že Sevilla byla ve „zlatém věku“ (*siglo de oro*)⁵⁶ jediným přístavním městem, odkud lodě odplouvaly a vracely se ze „Západních Indií“, měla mnohem větší možnosti, co se týče produktů přicházejících z Nového světa, a tudíž měla pro vládu Filipa II. stěžejní význam. Sevillští obyvatelé vyhlíželi připlouvající lodě s nákladem exotických zvířat, rostlin, drahých kamenů nebo perel.⁵⁷

Divy Nového světa přitahovaly různorodé skupiny odborníků, kteří společně sdíleli své poznatky. Především v Seville byla velká skupina sběratelů, v níž se mnozí odborníci (kosmografové, lékaři, královští úředníci, chirurgové) zabývali obchodováním. Zakládali zahrady a muzea, aby ukládali a pěstovali produkty z Nového světa. Jedním z nejznámějších byl lékař a podnikatel Nicolás Monardes (1493-1589), který studoval filozofii a medicínu v Seville. Monardes byl úspěšný v obchodních jednáních a prostřednictvím svých partnerů získával zboží a kuriozity.⁵⁸ Vytvářel informační sítě a při studiu rostlin v nich viděl možnost „neuvěřitelného bohatství“.⁵⁹ Ve svém díle zmiňuje, jaké obrovské jmění se nachází v Novém světě. Popisuje drahé kameny, zlato, perly, smaragdy, semena a mnoho dalších. Byl si vědom léčivých účinků místních rostlin, stromů a semen. Viděl v těchto přírodninách bohatství nejen pro Španělsko, ale pro celý svět.⁶⁰

Především Sevilla se stala informačním centrem, kde vznikaly nejvýznamnější kabinety kuriozit. Ty byly zakládány ve všech větších městech a právě sevillské kabinety měly nespornou výhodu, že díky přístavu byly u samotného zdroje. Kabinety byly předchůdci muzeí, ve kterých se shromažďovaly přírodní (*estudio natural*) i umělé (*estudio artificial*), kuriózní a exotické exponáty. Zakladateli těchto kabinetů byli často obchodníci,

---

⁵⁶ Období španělské historie vytvořené díky úspěchům raného moderního umění a vědy. CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 30-32.

⁵⁷ ČERNÁ, J. (kol.), *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, s. 83-85.

⁵⁸ Na základě své praxe napsal Monardes dílo *Historia medicinal de las cosas que se traen de nuestras indias occidentales que sirven en medicina*.

⁵⁹ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 122.

⁶⁰ MONARDES, N. *Primera y Segunda y Tercera Partes de la Historia Medicinal de las cosas que se traen de nuestra Indias Occidentales*, s. 1-2.

filozofové, šlechtici, vědci nebo lékaři. Exotické objevy (*miraculas*) lákaly zvědavé lidi všech vrstev, z nichž se mnozí stali sběrateli a vlastníky svých kabinetů, čímž prezentovali svoji společenskou prestiž. Španělé se díky tomu naučili vytvářet informační sítě napříč všemi vrstvami obyvatel a kooperovali mezi sebou obchodníci a učené lidé s námořníky, přístavními dělníky nebo vojáky. Muzea se však nerozmáhala jen ve Španělsku, ale byl to typický rys pro celou epochu renesance, způsobený touhou po vědění a sílící zvědavostí zapříčiněnou mimo jiné zámořskými objevy.⁶¹

4.2 Počátky sběratelství a kabinetů kuriozit

Objevením Nového světa a otevřením nových zdrojů příjmů se Španělé snažili udržet převahu v Evropě, bojovat proti protestantům a podporovat katolické náboženské praktiky.⁶² Sběratelé, kterým se v první polovině 16. století podařilo dovézt kuriozity do Evropy, spolupracovali nejvíce s dvorem, objeviteli a humanistickými kruhy. Dováželi například rostliny a zvířata (papoušky, ovoce, kořeny, koření), zkrátka vše zajímavé z druhého břehu oceánu a tyto podivuhodnosti byly poté předváděny na královském dvoře.⁶³

S kuriozitami z Nového světa také obchodovali obyčejní lidé (vojáci, farmáři, kněží či námořníci). Na dopravě kuriozit a zboží se podílelo mnoho různých skupin, obvykle pro svůj vlastní zisk. Tyto skupiny lidí začaly často chápat přírodu jako „sbírku manipulovatelných entit“. V druhé polovině 16. století narůstal zájem o kuriozity a obchodování s nimi se stávalo více systematické. Výsledkem byly nová muzea, zahrady a také první přírodovědecká plavba do Nového světa. Tuto plavbu organizoval Filip II., který v roce 1570 vyslal v roli protomedika Francisca Hernándeze (1514-1587) do Nového světa, aby shromáždil vzorky a informace o tamní medicíně. Ten o čtyři roky později zaslal králi „semena, rostliny a další přírodniny“.⁶⁴ Hernández strávil sedm let v Novém Španělsku, kde měl možnost podílet se na experimentech v místních nemocnicích. Shromáždil jedenáct svazků ilustrací, které obsahovaly tři tisíce různých rostlinných druhů, zvířat, minerálů a místních

---

⁶¹ ČERNÁ, J. (kol.), *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků*, s. 83-88.

⁶² BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 5-6.

⁶³ Tamtéž, s. 120-121.

⁶⁴ Tamtéž, s. 121.

„starožitností“.⁶⁵ „Codex Pomar“ vznikl na základě této plavby a nabízí historikům náhled do světa přírodních dějin na dvoře Filipa II. Představuje kolekci 218 ručně malovaných ilustrací rostlin (148) a zvířat (70) z Asie, Evropy a Nového světa. Toto dílo oficiálně patřilo Filipovi, ten se však rozhodl, že „Codex“ věnuje jako dárek jednomu z významných osobností lékařské školy na univerzitě ve Valencii Jaume Honoratu Pomarovi (1550-1606). Ten poté dokonce opustil Valencii, aby mohl sloužit na královském dvoře v Madridu.⁶⁶ Pomar byl hlavním poradcem Filipa a v roce 1598 byl jmenován do funkce královského botanika.⁶⁷

Hernándezovu práci měl na příkaz Filipa II. prostudovat a transformovat Antonio Recchi, který vytvořil seznam s užitečnými léčivými rostlinami.⁶⁸ Lékaři byli králem pověřeni zkoumat vzorky aromatických stromů, provádět testy a určovat jejich ekonomický potenciál.⁶⁹ Po králově smrti se usilovalo o zastavení šíření publikací o Indiích ve snaze zahrnout soupeřící síly, které by tím přišly o zdroje jakýchkoliv znalostí o Novém světě. Recchiho kompilace na objevení čekala šedesát let s mnoha poznámkami a přílohami od členů Accademia dei Lincei.⁷⁰

Vědci na příkaz Filipa II. opouštěli tradiční středověké praktiky a hledali empirické metody porozumění přírodě.⁷¹ K získání znalostí o koloniálních botanických zdrojích využívali učenci ve Španělské říši geografické zprávy (*relaciones geográficas*). Zde tisíce místních úřadů odpovídalo na detailní dotazníky rozeslané královstvím o místních přírodních zdrojích. Odpovědi z druhého břehu Atlantiku shromažďovali po desítkách svazků do archivů. Tato tradice byla unikátní pro Španělskou říši.⁷²

Sbírký kuriozit navíc zvyšovaly dobrou pověst a vzestup jejich vlastníků. Oproti jiným evropským sběratelům, měli Španělé výhodu. Například italský

---

⁶⁵ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 28.

⁶⁶ Tamtéž, s. 33-36.

⁶⁷ VAREY S. a kol. *Searching for The Secrets of Nature*, s. 123.

⁶⁸ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 28.

⁶⁹ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 1.

⁷⁰ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 28.

⁷¹ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 3.

⁷² CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 9-10.

botanik Ulisse Aldrovandi⁷³ (1522-1605) neměl běžný přístup k produktům z Nového světa a dokonce je odmítal jako nepraktické pro sběratelství. Obchodování s kuriozitami velmi často vyžadovalo profesionální přístup, čtenáři veškerých knih o zboží a kuriozitách se připojili k síti obchodu a komunikace. Například Monardes získával většinu svých vzorků od svých obchodních partnerů v Novém světě a často nabýval vědomostí od laiků, kteří dobře znali zámořské prostředí.⁷⁴

Gonzalo Fernández de Oviedo (1478-1557) byl jedním z prvních učenců studujících přírodní historii Nového světa, což dokazuje i jeho slavné dílo *De la natural historia de las India*, známé také jako *Sumario de la natural historia de las Indias*. Oviedo se na španělském a italském dvoře v 16. století snažil zaujmout podivuhodnostmi a novinkami z přírodního světa, aby si získal královskou podporu pro svou činnost v Indiích. Jak Ferdinand II. Aragonský, tak i Karel V., byl obdarováván rostlinami a zvířaty z Nového světa. Karlův zájem o přírodu trval až do konce jeho života. Pro Oviedo bylo studium přírody strategií získat lepší sociální postavení, stejně jako pro Ulisse Aldrovandiho či Giuseppe Gabrieliho⁷⁵ (1494-1553).⁷⁶ Oviedo ve svém díle popisuje, například jaká fauna a flora se vyskytuje v provincii Honduras, a jak se liší místní obřady a jazyk.⁷⁷

Gonzalo Argote de Molina (1548-1596) vlastnil proslavené muzeum v Seville, kde uchovával knihy, zvířecí hlavy, mince, kresby, kameny a „zvířata a ptáky, a ostatní kuriózní věci přinesené z Nového světa“. Monardes navštívil toto muzeum, aby nastudoval některá zvířata, která popisuje ve své „*Historii*“, například pásovce. V roce 1570 Filip II. také navštívil Argotovo muzeum, avšak v přestrojení, aby zažil okamžik údivu jako obyčejný návštěvník.⁷⁸ Od vojáka

---

⁷³ Profesor přírodní historie a zakladatel botanické zahrady v Bologni (1568). FINDLEN, P. *Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections*, in: *Cambridge History of Science 3*, s. 281.

⁷⁴ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 126.

⁷⁵ První profesor přírodní historie na Ferrarské univerzitě. FINDLEN P. *Courting Nature*, in: JARDINE, N. a kol., *Cultures of Natural History*, s. 58.

⁷⁶ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 104-106.

⁷⁷ Zajímavostí zde byl strom ambroň (*Liquidambar*), který kromě Nového Španělska objevitelé jinde zatím nespatri. Z tohoto stromu vytéká tekutý jantar, který využívali místní lékaři a obyvatelé, a ten se později převážel do Kastilie pro různé účely. OVIEDO, G. F. *Historia General y Natural de las Indias*, s. 216.

⁷⁸ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 122-123.

Pedra de Osmy získával Monardes kuriózní předměty: bezoárové kameny, byliny, ovoce atd. Vzácná byla léčiva i s informacemi o použití od domorodců nejen z Peru. Domorodce využíval Osma k získávání přístupu ke kuriozitám a informacím, jež poté zasílal do Evropy. Osmův dopis přeložil do latiny botanik Carlus Clusius (1526-1609), který ho společně s výňatky z Monardesovy „*Historia*“ shrnul do jeho *Exoticorum libri decem*. Tak se komodity a kuriozity podílely na vývoji informačních sítí, které zajišťovali průzkumníci v Peru, domorodí obyvatelé, přírodovědci, lékaři z Francie, Itálie, Anglie, Nizozemí, lékaři a sběratelé v Seville. Vzorovým příkladem těchto sítí může být vztah lékaře Juana de Castañedy a Carola Clusia. Často si dopisovali a Clusius neustále žádal různé vzorky a informace o rostlinách z Nového světa. Castañeda mu zasílal množství avokád, agáve, kukuřice či cibule atd. Clusius se nové zprávy snažil získávat pro svou novou knihu *Rariorum plantarum historia* (publikovanou v roce 1601).⁷⁹

Monardes, Castañeda a Oviedo byli součástí sítí pro oběh kuriozit a informací. Skupiny sběratelů slučovaly tyto sítě od Mexika, Peru až k Seville a Leidenu, a navzájem si přispívaly odlišným stupněm odborností a zkušeností o Novém světě. Lékaři, podnikatelé, sběratelé a přírodní historikové od počátku expanze do Nového světa hledali nové vzorky a informace. Své vlastní zkušenosti, kolekce a práce umístili do středu nového „epistemologického přístupu k přírodě.“ Z těchto sítí se vytvořil empiricismus charakterizující nové vědecké praktiky 16. a 17. století.⁸⁰

To vše je španělský přínos k rozvoji vědy šestnáctého století - institucionalizace empirických praktik v Domě obchodu a Rady Indie, spolu s knihami, které byly následně o těchto praktikách psány. Díky těmto poznatkům, které se rozšířily po celé Evropě, pokračoval empirik Francis Bacon (1561-1616) v dalším století v empirickém programu, na nějž navázala i Královská společnost v Londýně (Royal Society of London).⁸¹ Tyto empirické postupy a jejich institucionalizace lze dle Antonia Barrery-Osoria považovat za

---

⁷⁹ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 126.

⁸⁰ Tamtéž, s. 127.

⁸¹ Královská společnost v Londýně se proslavila svým úložištěm přírodních objektů a nástrojů, a výslovně odkazovala na svou komunitu jako na realizaci Šalamounova domu. FINDLEN, P. *Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections*, in: *Cambridge History of Science* 3, s. 289.

tzv. ranou vědeckou revoluci (*Early Scientific Revolution*). Vědecká revoluce dle Barrery nezačala heliocentrickými myšlenkami Koperníka, ale již ve 20. letech 16. století, kdy panovníci, úředníci, obchodníci i vědci čelili na příkaz Karla V. a později i Filipa II. novým objektům přicházejícím z Nového světa a vytvářeli metody shromažďování informací.⁸²

Některé informace z nových světů se staly součástí státního tajemství a nebyly určeny pro veřejnost, natož pro zahraničí. Vzhledem k uzavřenému informačnímu systému Španělska ostatní panovníci z Evropy, ani zahraniční učenci neměli takový přístup k „podivuhodnostem“ z jiných kontinentů, jaký by si představovali.⁸³ Ani vzdělanci, tím spíše široká veřejnost, neměla jinou možnost, jak poznávat Nový svět, než na základě textů, které byly později často obohaceny o obrazy a lépe tak upřesňovaly fascinující představy o neznámých zemích. Buď byl Nový svět vykreslován idealisticky, ale časté bylo i vyobrazení nehumánních způsobů v dobách osidlování svých kolonií Španěly. I tyto ilustrace nepochybně přispěly k posílení černé legendy. Evropou se šířily především měďoryty Theodora de Bry (1528-1598), na kterých sugestivně vylíčil krutosti, které páchali Španělé na indiánech. Tato vyobrazení souvisela spíše s malířovou protestantskou orientací, než s realitou.⁸⁴

Sběratelství se stalo v 16. století důležitým prostředkem k porozumění přírodě. Muzea přírodní historie či „kabinety kuriozit“ se stávaly významným doplňkem zahrad. Muzea vznikala individuálním úsilím lékařů a přírodovědců, kteří obhajovali empirický přístup k přírodě. Aldrovandiho muzeum bylo první veřejné vědecké muzeum otevřené v roce 1617.⁸⁵

4.3 Botanické zahrady

Španělské renesanční zahrady měly první kořeny v islámské a maurské tradici.⁸⁶ V této době nebyly „jednoduché“ zahrady pro monarchu exklusivní. Zahrady zakládaly jak šlechtici, například vévoda z Alby, tak vědci. Tím byl také sevillský lékař Simón Tovar (1528-1596), který zřídil známou zahradu, která by mohla být nazvána i botanickou zahradou, díky zavedení plantáží a posílání

⁸² BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 3.

⁸³ ČERNÁ, J. *Očítá svědectví*, s. 158.

⁸⁴ Tamtéž, s. 114.

⁸⁵ FINDLEN, P. *Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections*, in: *Cambridge History of Science 3*, s. 283-287.

⁸⁶ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 359.

informací a vzorků zahraničním korespondentům. Jako první v Evropě vypracoval katalog svých rostlin *Index Horti Tovarici* - a rozesílal ho pravidelně, každý rok mezi botaniky v Evropě.⁸⁷ Carolus Clusius, nejen že obdržel Tovarův katalog, ale také navštívil jeho zahradu, při cestách po Španělsku mezi lety 1564 a 1565. Po Tovarově smrti vyjádřil Filip II. zájem o koupi zahrady.⁸⁸

Královský lékař Carolus Clusius je považován za představitele raně moderní botaniky a zakladatele botanické zahrady ve Vídni a Leidenu.⁸⁹ Clusius například upravil vzhled záhonů a vytvořil čtyři kvadranty k reprezentování čtyř kontinentů (Asie, Evropa, Afrika a Amerika). Raději organizoval rostliny podle jejich druhu než podle lékařského využití.⁹⁰

Španělský lékař Andrés Laguna (1499-1559) přesvědčil v roce 1555 Filipa II., aby zafinancoval královskou zahradu v Aranjuezu.⁹¹ Monarcha si toto místo pamatoval z dětství a postavil zde palác, zahradu a několik sadů. V Aranjuezu spíše převažoval hospodářský a zemědělský užitek než monarchovy estetické zájmy, proto se zahradníci řídili spíše praktickými znalostmi.⁹²

Naproti tomu zahrady Tovarovy a Monardesovy sloužily jako prostory pro výzkum. Monardes využíval svou zahradu k vedení výzkumu nových léčiv a studiu nových rostlin. Jeho „*Historia*“ se stala populární nejen mezi učiteli, ale také mezi objeviteli, kteří ji užívali k vyhledávání kuriozit v Novém světě.⁹³ Významná byla také zahrada Caso de Campo v Alcazáru v Madridu. Ta byla v 80. letech 16. století vybavena zavlažováním díky iniciativně Antonia Recchiho.⁹⁴

4.4 Vědecká aktivita na dvoře Filipa II.

Díky vědecké aktivitě ve Španělsku v 16. století se rozvíjely empirické poznatky, které formovaly teoretické systémy. Medicína a mořeplavba (*arte*

---

⁸⁷ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 93.

⁸⁸ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 122.

⁸⁹ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 27-28.

⁹⁰ FINDLEN, P. *Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections*, in: *Cambridge History of Science 3*, s. 281-283.

⁹¹ Tamtéž, s. 281-283.

⁹² PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 363-365.

⁹³ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature* s. 123.

⁹⁴ Filip II. v této zahradě hledal venkovský klid a zároveň i divokost přírody pro lov. PUERTO, J. *La leyenda verde* s. 387.

de navegar) se těšila velké pozornosti na španělském dvoře. Aplikovaná věda se později rozdělovala na inženýrství či techniku (*ingeniería*) a vojenské umění (*arte militar*). Sem se postupně přidávaly vědy z oblastí destilace⁹⁵ (*destilación*), zemědělství (*agriculture*) nebo zvěrolékařství (*albeitería*).⁹⁶

Španělsko a Portugalsko⁹⁷ bylo centrem mořeplaveckého umění a kosmografie na počátku 16. století. Filip založil Akademii matematiky v Madridu (*Academias de las Matemáticas*), kde se vyučovalo vojenské inženýrství, navigace a architektura.⁹⁸ Členové této akademie se soustředili na realizaci topografických studií, tvorbu map nebo revizi mapy Indií. Mezi významné osobnosti sem patřili Lopéz de Velasco či Ovando. Důležitým prvkem akademie byla tiskárna, která usnadňovala šíření vědeckých textů.⁹⁹

V Domě obchodu (*Casa de Contratación*), založeném v roce 1503, byli kormidelníci učeni v umění a teorii navigace.¹⁰⁰ Jejich výzkum později využívali kosmografové a námořníci z celého světa. Pracovníci v Radě Indií (*Consejo de las Indias*) se soustředili na historicko-přírodní popis Nového světa.¹⁰¹

V 16. století byly ve Španělsku stále silně přítomny vlivy sedm set let dlouhé arabské nadvlády. Bylo ovlivněno arabskou vědeckou tradicí, zejména v astrologii a medicíně. Alfonsinské astronomické tabulky představovaly do té doby jeden z nejdůležitějších astrologických almanachů v Evropě. Arabské knihy o medicíně a filozofii byly zachovány na univerzitě Alcalá podle pokynů zakladatele kardinála Francisca Jiméneze de Cisnerose (1436-1517), který po pádu Granady nařídil spálení všech ostatních arabských textů. Toto dědictví bylo posíleno židovskými výzkumy v medicíně a kosmografii.¹⁰²

---

⁹⁵ Destilace byla spagyrická operace, dobře známá od poloviny 15. století, jejíž nejvíce tradičním používáním byla výroba alkoholických nápojů nebo parfémů. PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 31.

⁹⁶ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 40.

⁹⁷ BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 32.

⁹⁸ EAMON, E. (kol.) *Más allá de la Leyenda Negra*, s. 13.

⁹⁹ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 44.

¹⁰⁰ EAMON, E. (kol.) *Más allá de la Leyenda Negra*, s. 13.

¹⁰¹ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 40.

¹⁰² BARRERA-OSORIO, A. *Experiencing Nature*, s. 5-6.

Sevilla, Madrid, Barcelona, Valencie, Aranjuez a El Escorial byly teritoriální prostory, kde rozkvět experimentální praxe v té době souvisel s alchymii.¹⁰³ V Aranjuez začala první praxe destilování, avšak v laboratoři v El Escorialu bylo nejlepší technické zázemí.¹⁰⁴ V paláci se nacházelo mnoho pecí a velká alchymická laboratoř pro výrobu léčivých vod destilací. Klenotem této laboratoře byla „filozofická věž“. Tato skleněná dvacetipodlažní věž byla schopna produkovat až 200 kilogramů tekutých bylinných výtažků každý den. Z důvodu udržení provozu laboratoře, musel Filip založit botanickou zahradu v El Escorialu.¹⁰⁵

Alchymistická praxe úzce souvisela s laboratorními pracemi. Do Evropy pronikla alchymie prostřednictvím arabského učení, například skrze katalánského filozofa Ramona Llula (1232-1316).¹⁰⁶ Filip II. byl velikým zastáncem jeho filozofie a zakoupil od něj mnoho knih pro El Escorial. Tato díla zahrnovala aktuální výzkum historie alchymie a okultních věd v raném moderním Španělsku. Rovněž se zabývaly rozpravami o hermetismu.¹⁰⁷

Panovníka zajímaly všechny oblasti vědy, co ho však příliš neoslovalo, to byla věštecká astrologie ve smyslu pověr, předpovědí nebo horoskopů. Sám roku 1580 nechal vydat horoskop na rok 1579, jako ukázkou toho, že se z něj žádná předpověď nesplnila. Jediný, ke komu měl důvěru, byl německý mág Matyáš Haco, který králi přesně předpověděl počet sňatků i dětí, které panovníka přežily a od nějž si nechal sestavit knihu předpovědí (*prognosticon*), kterou měl u lůžka až do své smrti.¹⁰⁸

Během Filipovy vlády přišli na jeho dvůr dělníci se znalostí těžby nerostů, dále pak kartografové, inženýři, destilátoři, alchymisté, botanici, minciři různých národností. Panovník ustanovil v oblasti hornictví (*minería*) královský monopol na vzácné kovy, rtuť, sůl i zlato. Zmodernizoval zpracování nerostných surovin

---

¹⁰³ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 37.

¹⁰⁴ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 41.

¹⁰⁵ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 33-36.

¹⁰⁶ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 41.

¹⁰⁷ EAMON, E. (kol.) *Más allá de la Leyenda Negra*, s. 11.

¹⁰⁸ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 59.

ve Španělsku i v Novém světě.¹⁰⁹ Ve Španělsku se v listopadu 1554 začala uplatňovat empirická metoda sloučení stříbra s rtutí, jenž poprvé využil Bartolomé de Medina (1492-1585), který se zúčastnil výpravy v roce 1555 do Pachaky v Mexiku.¹¹⁰ Existují záznamy středověkých a renesančních alchymistů o sloučení zlata a stříbra s rtutí. Díky této metodě se za vlády Filipa II. zvýšila výroba stříbra.¹¹¹ V roce 1567 došlo v domě Pedra de Hoyo k výstavbě laboratoře, kde se s jeho pomocníky snažil zintenzivnit zlato, olovo, stříbro nebo měď, technikou spojenou s činností metalurgů a sklářů, který se zaměřovali na padělání zlatých kovů.¹¹²

Není divu, že na Pyrenejském poloostrově rozkvétala vědecká činnost, neboť pouze v kastilském království, mezi léty 1475 a 1620, bylo založeno sedmnáct univerzit, většina z nich za vlády Karla V., v Santiagu, Seville, Granadě, Sahagúnu, Baeze, Osuně, Ávile nebo Orihuelu, ke kterým lze přidat ty, které vznikaly v Novém světě.¹¹³

---

¹⁰⁹ FIŘTOVÁ, I. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.*, s. 43.

¹¹⁰ CAÑIZARES-ESGUERRA, J. *Nature, Empire, and Nation*, s. 33.

¹¹¹ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 14-15.

¹¹² Tamtéž, s. 16-18.

¹¹³ PÉREZ, J. *Humanismo en el Renacimiento español*, s. 73.

5 Palác věd a umění El Escorial

Královův záměr postavit El Escorial můžeme datovat do druhé poloviny 16. století. Jedním z důvodů zahájení stavby bylo vítězství nad Francií¹¹⁴ v roce 1557. Filip si byl vědom, že bitva se konala na svátek sv. Vavřince, kterého od dětství velice uctíval, a proto tuto stavbu zasvětil právě jemu. Dalším motivem postavení kláštera byla smrt jeho otce Karla V., kdy El Escorial měl sloužit jako hrobka jeho, i celé královské rodiny.¹¹⁵ Mnoho událostí a cest po Evropě formovalo Filipovu představu o stavbě. Přibližně deset let po přijetí hlavních rozhodnutí a čtyři roky po položení základního kamene v roce 1567 vydal formální list, kde sám vypisuje tyto motivy pro stavbu. O slibu zasvěcení El Escorialu svatému Vavřinci¹¹⁶ a celé velkolepé stavbě, detailně píše i knihovník José de Sigüenza (1544-1606).¹¹⁷ Podle něj měl Filip v plánu navíc zřídit řád Jeronýma a kolej, kde se budou studenti učit filozofii a teologii.¹¹⁸

Filipovou další velkou vášní bylo zvelebování královských rezidencí. Z knih měl nastudovány zásady architektury, a přestože měl tým stavitelů, veškeré návrhy a plány pocházely přímo od krále. I v této oblasti byl velmi ovlivněn Nizozemím, a tak architekti stavěli v El Bosque, El Pardu i v Madridu domy z břidlice a červených cihel ve vlámském venkovském stylu. Král prožil velkou část života přítomný na stavbách, byl ale neústupný a dohlížel na každou fázi stavby osobně. Takové kontroly však vyžadovaly neúnavné cestování mezi stavbami z Madridu do El Escorialu, do El Parda, Aranjuezu a zpět.¹¹⁹ Filip během svého posledního pobytu v Nizozemí zajišťoval výstavbu menších domů a loveckých chatek v Galapagaru, El Monesteriu, Fuenfría, Torrelodonesu a La Fresnedu, které sloužily jako zastávky na cestě. V roce 1559 poslal pro Juana Bautistu (1515-1567) do Itálie. Tento architekt vytvořil o dva roky později hrubý náčrt stavby kláštera v El Escorialu. Do té doby nebylo vybráno místo stavby, ale podle Filipova přání měl být v dosahu jeho ostatních paláců. Při hledání místa spolupracoval s výborem složeným z architektů,

---

¹¹⁴ bitva u San Quentina, kde Filip II. s pomocí Emmanuela Philiberta ze Savoye, porazil Francii. SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 8-10.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 10-14.

¹¹⁶ španělský překlad – sv. Vavřinec (*San Lorenzo*)

¹¹⁷ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 46-48.

¹¹⁸ SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 10-14.

¹¹⁹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 55.

filozofů a lékařů. Jeho první volbou bylo umístění v blízkosti kláštera Guisando v Sierra de Gredos. Panovník obdivoval místní venkovský styl, avšak mu toto místo přišlo velmi vzdálené od jeho paláce v Madridu. Do konce roku 1561 proběhlo mnoho prohlídek lokalit, nakonec se rozhodlo ve prospěch místa vedle malé vesničky El Escorial.¹²⁰

Juan Bautista z Toleda, sochař ovládající kresbu, latinu, filozofii a matematiku, začal pracovat na králově návrhu.¹²¹ Dne 23. dubna 1563 byl položen první kámen budovy v souladu s doktrínou architekta Vitruvia.¹²² Budova měla být, na rozdíl od ostatních králových domů, využívána jako palác i klášter, což nebylo v té době novinkou, jelikož takový proces stavby byl dlouhodobou evropskou praxí.¹²³

Už v roce 1563 se v El Escorialu nacházela světnice a oltář. Filip chtěl zřídit také nemocnici pro dělníky a ostatní pracující na stavbě.¹²⁴ V zakládací listině kláštera byl zaznamenán bod o potřebě lékárny a léčebného zařízení. Práci v lékárně z počátku zajišťovali mniši Jeronýmského řádu, a v roce 1562 lékárnou převzal Fray Marcos Cardona. Jeho dalším nástupcem se stal Juan Álvarez, který pracoval pro El Escorial od roku 1563, staral se o veškerý její chod a zemřel v době její největší slávy. Lékárna byla postavena vedle nemocnice a měla samostatnou knihovnu a destilátor.¹²⁵

Postupně byla vytvořena velká kaple, která měla sloužit jako kostel. Filip byl ubytován tak, aby mohl neustále poslouchat mše a božské ceremonie.¹²⁶ O pět let později biskup Fresneda z Cuensa požehnal tomuto kostelu. Postupem času byly postaveny křížové chodby, sakristie, jídelna a ubytovna pro poutníky. První mši u hlavního oltáře sloužil bratr Juan de Espinar a byli zde přítomni všichni, kteří se na stavbě podíleli.¹²⁷ El Escorial byl Filipův vlastní projekt, i když odborná práce byla v rukou architektů. S Juanem Bautistou a Pedrem de Hoyo měl král v roce 1561 měsíční konzultace, kde předkládal svá přání. Po smrti architekta Juana Bautisty v roce 1567 ho zastoupil Juan de

---

¹²⁰ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 49-50.

¹²¹ SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 20.

¹²² Tamtéž, s. 17-18.

¹²³ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 49-51.

¹²⁴ SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 24-27.

¹²⁵ PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 71-74.

¹²⁶ SIGÜENZA, J. *Cómo Vivió y Murió Felipe II*, s. 24-27.

¹²⁷ Tamtéž, s. 30-32.

Herrera (1530-1597). Budova měla mít především sakrální rysy, ačkoli zde byla zajištěna i královská rezidence.¹²⁸ Na stavbě byly zaměstnání tisíce dělníků po celá desetiletí. Mnoho materiálu bylo dováženo přes celý poloostrov.¹²⁹ Králův vztah k astrologii byl ambivalentní. Jak již bylo výše zmíněno, neměl v oblibě horoskopy a věštce, ale v při výzdobě El Escorialu se jeho vztah k astrologii projevil paradoxně pozitivně. V místní knihovně nechal vytvořit fresku znázorňující nebe s hvězdami ve stejném postavení, v jakém byly ve chvíli zrození krále.¹³⁰

První inspirace pro klášter pocházela z královy návštěvy v opatství Ettalu v Bavorsku. Obytná část stavby v Escorialu byla roku 1567 dokončena natolik, aby se král se svým dvorem a mnichy mohli ubytovat. Budova již měla malý kostel a o sedm let později byla zahájena stavby baziliky. Ta měla sloužit především k odpočinku královské rodiny, nikoli pro církevní bohoslužby. O několik let později byla zbudována knihovna a královské byty s veřejnými prostory.¹³¹ Do El Escorialu bylo přemístěno více než 4000 svazků, knih a rukopisů z královské kaple v Granadě, a několik Filipových soukromých sbírek. V knihovně Filip postupně nashromáždil více než 40 000 děl, včetně působivého množství latinských, řeckých, arabských a hebrejských rukopisů.¹³²

5.1 Zahrady v El Escorialu

Vzhledem k tomu, že měl Filip celý život vztah k přírodě, musel být El Escorial postaven ve venkovském prostředí s lesy, vodou a volně žijícími zvířaty. Filip se stal jedním z prvních panovníků, jenž měl nadšení, peníze a čas, aby mohl zavést okrasné zahrady. Eseje a odborné práce poukazují na to, že v té době se okrasné zahrady ve Španělsku nezakládaly, s výjimkou těch, které patřily italským architektům či Arabům. Filip se nejprve věnoval zahradní architektuře, jíž se inspiroval na cestách po Evropě. Inspiroval se přímo zahradami italských knížat nebo z holandské kombinace krajin s paláci.¹³³ Zahradníci z Holandska měli na starosti terénní úpravy a panovník upravoval každý detail zahrad, tato záliba mu umožňovala únik od byrokratických

---

¹²⁸ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 76-77.

¹²⁹ Tamtéž, s. 78-79.

¹³⁰ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 59.

¹³¹ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 78-79.

¹³² GARCÍA-FRÍAS, C. a kol. *Guide Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial*, s. 28-30.

¹³³ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 71-72.

záležitostí a pro návštěvníky se tyto zahrady stávaly zdrojem nevídaných kuriozit.¹³⁴

V některých zahradách a oborách nechal panovník vytvořit i zvěřinec s dovezeným exotickým zvířectvem.¹³⁵ Veškeré Filipovy rezidence, včetně El Escorialu, byly postaveny také s ohledem na lov. Pod odborným vedením Juana Bautisty se staly panovníkovy palácové zahrady příkladem italského manýrismu.¹³⁶

5.2 Mecenáš Filip a jeho umělecké sbírky

Filip II. byl významným mecenášem umělců. V oblasti umění poskytoval subvence především spisovatelům, hlavně těm, kteří se zabývali klasickou literaturou, nebo dějinami, jako Justus Lipsius (1547-1606) nebo Jerónimo Zurita (1512-1580), kteří od krále pobírali penzi. Také autoři odborných témat jako Juan López de Velasco (1530-1598), který popsal zatmění měsíce, nebo antverpský kartograf Abraham Ortelius (1527-1598), dostávali pravidelný plat. Podporu měli také básníci, Juan Rufo (1547-1620) dostal 500 dukátů na vydání epické skladby o Habsburcích – *Austriada*. Rád také podporoval učence, zvláště pokud jejich tvorba souvisela s náboženstvím nebo matematikou. Snad proto, že sám nebyl matematiky příliš znalý, jiné rád pragmaticky, z mocenských motivů podpořil v jejich studiu. V madridském paláci nechal založit čtyři katedry, v nichž výuka probíhala ne jako na jiných univerzitách v latině, ale v kastilštině. Kromě matematiky se zde vyučovala architektura, dělostřelectví, opevňování, hydraulika, geografie a mořeplavba. Jedním z prvních profesorů byl Juan de Herrera (1530-1597), který za podpory krále navrhl založit akademie matematiky ve všech významných městech. Bohužel se ve většině kastilských kortesů hlasovalo z důvodů vysokých nákladů proti tomuto návrhu.¹³⁷

Filip v El Escorialu vytvořil „jednu z nejlepších sbírek náboženského umění v Evropě“.¹³⁸ Díky analýze jeho sbírky té doby spatřujeme, jak král přispěl k vizuálnímu zhodnocení křesťanského náboženství. Dnes je

---

¹³⁴ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 75.

¹³⁵ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 52.

¹³⁶ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 73-74.

¹³⁷ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 61.

¹³⁸ anglický překlad – „one of the finest collections of religious art in Europe“.

v El Escorialu galerie, obsahující 1600 olejomaleb a 540 fresek především od Dürera, Van der Weydena, Tiziana, Bosche, Tintoretta, Velázquezze, Navarrete, Rubense, Veronese, Ribery a pozdějších barokních umělců. Díky těmto dílům si můžeme vytvořit obraz o králově vkusu. Filip byl považován za předního patrona evropských umělců. Mnoho umění sem bylo dovezeno, proto jeho sbírka nebyla převážně španělská. Král si během svých cest dělal poznámky o různých dílech i malířích, které by ve svém paláci rád zaměstnal. Především díla Tiziana měl panovník ve velké oblibě, hlavně pro jeho upřednostňování mytologických témat.¹³⁹

Dřívější práce Tizian vytvořil pro Filipovo soukromé potěšení a byly určeny především do venkovských domů v El Pardo a Valsainu. Mezi jeho pozdější práce, jež byly už veřejné, můžeme řadit Tizianovu *Poslední večeři* (1564) věnovanou El Escorialu.¹⁴⁰ Jako vše z Nizozemí, měl král v oblibě i vlámské renesanční umělce, naopak příliš neuznával italské současníky, v jeho galeriích zcela chyběla díla quattrocenta.¹⁴¹ Po roce 1564 vlastnil Filip hned několik Boschových děl, z nichž mnohá umístil i v El Pradu. Mezi další úspěšné severské umělce patřil Antonis Mor, bruselský umělec, jenž sám namaloval králův portrét v roce 1549. Filip ho o několik let později osobně pozval do Španělska.¹⁴²

Filip pozval na svůj dvůr také italského sochaře Pompea Leoniho se synem Leonem. Jeho druhý syn Pompeo se v 80. letech stal oficiálním královským sochařem. O Filipově oblibě v italském a vlámském umění svědčí přizvání umělců, jakým byli Anton van den Wijngaerde, Pellegrino Tibaldi, Gianbattista Bergamasco, Federigo Zuccaro nebo Luca Cambiaso. Všichni přišli za jedním účelem, vyzdobit El Escorial. Mezi umělce z Pyrenejského poloostrova patřil také Alonso Sánchez Coello, který studoval s Morem v Bruselu. Proslavil se díky portrétům členů královské rodiny.¹⁴³ Filip sám namaloval minimálně jedno plátno, obraz *Svatého Josefa*, který visel až do španělské občanské války v kostele v El Escorialu.¹⁴⁴ Řecký malíř El Greco byl

---

¹³⁹ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 79-80.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 81.

¹⁴¹ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 55.

¹⁴² KAMEN, H. *The Escorial*, s. 81.

¹⁴³ Tamtéž, s. 82.

¹⁴⁴ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 55.

vyločen z královského patronátu. Jeho nepřítomnost na králově seznamu umělců, byla zapříčiněna v roce 1582, kdy sám král jeho obraz *Umučení svatého Mořice (The Martyrdom of St Maurice)* odmítl z důvodu přehnaného důrazu na postavy v popředí. Filip úzce spolupracoval s Juanem de Herrerou, jehož architektonický styl nebyl vidět pouze na El Escorialu, ale na mnoha dalších královských budovách – toledském Alcazáru nebo budově Lonja v Seville. Především díla v El Escorialu však vystihovaly Herrerův styl a jeho vztah s králem. Královým hlavním principem byla jednoduchost, skromnost a poskytnutí estetického bohatství Španělsku.¹⁴⁵

Vedle El Escorialu byl další významnou panovnickou rezidencí Madridský palác. Umělci měli k dispozici ateliér nedaleko paláce, s nímž byl propojen tajnou chodbou, kterou chodil král dohlížet na jejich práci. Kromě galerie byla v madridském paláci i králova knihovna, která obsahovala více než 4500 svazků. Společně s knihami v Královské knihovně v Bruselu obsahovala sbírka 14 tisíc svazků, z nichž bylo 94 v hebrejštině, 1150 v řečtině a asi 500 kodexů bylo v arabštině. V době Filipovy smrti se jednalo o největší soukromou sbírku v západním světě. Knihami a obrazy však jeho sběratelská vášeň nekončila. Vlastnil 5 tisíc mincí a medailí, sbíral hodiny, hudební nástroje a drahé kameny. Po císaři zdědil sbírku zbraní a brnění, kterou nadále rozšiřoval a poté ji z Valladolidu přestěhoval do zbrojnice Královského paláce, kde je dodnes.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ KAMEN, H. *The Escorial*, s. 82-83.

¹⁴⁶ PARKER, G. *Filip II. Španělský král z rodu Habsburků*, s. 56-57.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit osobnost Filipa II. Habsburského, vládce impéria „nad kterým Slunce nezapadalo“, který panoval v jedné z nejvýznamnějších epoch španělských i světových dějin. Záměrem bylo poukázat na význam tohoto monarchy pro rozvoj věd (především přírodních) a umění na španělském dvoře v době největšího kulturního a politického rozkvětu. Práce se zabývala otázkou, jakým způsobem se v důsledku mytologizací, tedy tendenčních, konstruovaných perspektiv, měnil pohled veřejnosti na Filipa II. a celé katolické Španělsko. Je zde nastíněna verze černé legendy, která představuje Filipa a historii království v protišpanělském duchu. Kvůli této tendenční a zavádějící interpretaci se na panovníka nahlíželo jako na tyrana a neracionálního člověka. Tato pověst však byla později aplikována i na celý španělský národ, v důsledku čehož začali Filipovi příznivci vytvářet další proudy reinterpretací na tuto legendu.

Práce ukázala, že ač byl Filip II. jako osobnost velmi konzervativní, byl významně formován rozvíjející se renesanční kulturou. Období vlády Filipa II. bylo epochou výrazného rozvoje věd a umění, proto monarchovi v tomto ohledu nelze upřít kladný vliv na vývoj vědy a vzdělanosti na Pyrenejském poloostrově. Panovník dbal na zakládání vzdělávacích center a vědeckých institucí. Sám se velice rád obklopoval vzdělanými lidmi, proto kolem sebe sdružoval velké množství vědců, učenců a mnoho dalších intelektuálů, jimž často poskytoval záštitu. Především medicína byla jednou z oblastí, ve které byl zaznamenán za vlády tohoto panovníka výrazný rozvoj. Právě objevení Nového světa učinilo případ španělského impéria výjimečným a výjimečné bylo i postavení panovníka. Pokud chtěl vládnout nad nově objevenými nezměrnými oblastmi, musel je poznat, resp. systematicky podporovat jejich poznávání a průzkum.

Z práce vyplynulo, že se Filip II. intenzivně zajímal o rozvoj mořeplavby. Tento vědecký zájem pramenil především ze zámořských objevů, které mu umožnily nejen získat španělské državy, ale především skýtaly prostředky k tomu, aby se mohl stát nejmocnějším panovníkem křesťanského světa.

Rovněž velkolepý palác El Escorial je příkladem Filipovy vášně pro vědu, vzdělání a umění. Toto hmotné dědictví zanechal monarcha dalším generacím jako trvalý odkaz své vlády.

Rozporuplnost povahy tohoto panovníka láká už 400 let pozornost historiků. Vzhledem k vazbám Španělska a České zemi by bylo možné se věnovat tomuto subtématu, a případně dále zkoumat, nakolik se černá a ostatní legendy promítly v českých zemích. Podnětné by bylo například propracovat provázanost vztahů mezi rakouskými a španělskými Habsburky a přiblížit vztahy s Rudolfem II. Habsburským. Dalším tématem by mohla být také studie toho, jak přispěli k mytologizaci Filipa II. osvícenci 18. století a jak zpracovali jeho osobnost a panování ve svých dílech. Například Fridrich Schiller v dramatu Don Carlos nebo Verdi ve stejnojmenné opeře. Velmi podnětné by bylo i zpracování otázky, jakou roli hrají postoje historiků v pojetí tohoto panovníka pro vnímání jeho osoby od 16. století až do současnosti.

Široký kulturní a vědecký zájem činí z Filipa II. jednu z nejvšestrannějších osobností z řad habsburských králů. Proto lze říci, že ještě dlouho nebude pro badatele a historiky téma Filipa II. a vědění a moci říše „nad níž Slunce nezapadalo“ uzavřeno.

7 Seznam použité literatury

BARRERA-OSORIO, Antonio. *Experiencing Nature: The Spanish American Empire and the Early Scientific Revolution*. Austin: University of Texas Press, 2016. ISBN 0-292-70981-1.

BRONTÓNS, Víctor Navarro a William EAMON. *Más allá de la Leyenda Negra: España y la Revolución Científica*. Valencia: Publicacions de la Universitat de València, 2007. ISBN 978-84-370-6791-9.

BRY, Theodor: *Black Legend Spanish Atrocities*. Latin American Studies [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z:
<http://www.latinamericanstudies.org/colonial/atrocities-deSoto-deBry.jpg>.

BRY, Theodor: *Black Legend Spanish Atrocities*. Latin American Studies [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z:
<http://www.latinamericanstudies.org/colonial/atrocities-Cortes-deBry.jpg>.

CAÑIZARES-ESGUERRA, Jorge. *Nature, Empire, and Nation: Explorations of the History of Science in the Iberian World*. Stanford: Stanford University Press, 2006. ISBN: 978-0-8047-5543-6.

ČERNÁ, Jana. *Očitá svědectví: Španělsko, Nový svět a změna vědeckého komunikačního paradigmatu*. Plzeň: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-064-2.

ČERNÁ, Jana. *¿Qué se debe a España? Spor o význam Španělska v evropských intelektuálních dějinách*. Dějiny-Teorie-Kritika, 2012, č. 2, s. 230-245. ISSN: 1214-7249.

ČERNÁ, Jana (ed.). *Španělsko a Nový svět v době vlády Habsburků: věda, umění, filosofie*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. ISBN 978-80-261-0063-8.

FINDLEN, Paula. "An Artificial Nature: Anatomy Theaters, Botanical Gardens, and Natural History Collections," in *The Cambridge History of Early Modern Science*, ed. PARK, Katharine a DASTON (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), pp. 272-289.

FIRTOVÁ, Iveta. *Vzájemná subvence vzdělanců a královského majestátu: významní španělští humanisté ve službách Filipa II.* Plzeň: 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Vedoucí práce PhDr. Jana Černá Ph.D.

GARCÍA-FRÍAS, Carmen a José Luis SANCHO. *Guide Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial.* Madrid: Patrimonio Nacional, 2009. ISBN 978-84-7120-355-7.

JARDINE, Nicholas a kol. *Cultures of Natural History.* Cambridge: Cambridge University Press, 1996, ISBN 0-521-45394-1.

JUDERÍAS, Julián. *La leyenda negra.* Madrid: La Esfera de los Libros, 2014. ISBN 978-84-9060-100-6.

KAMEN, Henry. *The Escorial: Art and Power in the Renaissance.* New Haven and London: Yale University Press, 2010. ISBN 978-0-300-16244-8.

MONARDES, Nicola. *Primera y Segunda y Tercera Partes de la Historia Medicinal de las cosas que se traen de nuestra Indias Occidente.* Sevilla : En la Casa de Alfonso Escriuno, 1574. Biblioteca Complutense [online]. [cit. 2019-04-14] Dostupné z:

http://alfama.sim.ucm.es/dioscorides/consulta_libro.asp?ref=X532539701&idoma=0.

ORAŽSKÝ, Vilém. *Apologie.* In WATSON, Robert. *Istoria del reinado de Felipe II, rei de España.* (2 tom., Madrid : Imprenta que fue de Fuentenebro, 1822) II,

436-459. Universiteit Leiden: Dutch Revolt [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://dutchrevolt.leiden.edu/espa%C3%B1ol/Fuentes/Pages/Apologia.aspx>.

OVIEDO, Gonzalo Fernandez de. *Historia General y Natural de las Indias*. Madrid: La Real Academia de la Historia, 1853.

PARKER, Geoffrey. *Filip II. Španělský král rodu Habsburků: „Nejmocnější křesťanský vládce“*. Praha : BRÁNA, 1999. Praha. ISBN 80-85946-94-7.

PÉREZ, Joseph. *Humanismo en el Renacimiento español*. Madrid: Gadir, 2013. ISBN 9788494066733.

PÉREZ, Joseph. *La leyenda negra*. Madrid: Gadir, 2017. ISBN 978-84-96974-17-3.

PUERTO, Javier. *La leyenda verde: Naturaleza, Sanidad y Ciencia en la corte de Felipe II (1527-1598)*. Junta de Castilla y León: Consejería de Educación y Cultura, 2003. ISBN 84-9718-120-4.

SIGÜENZA, José de. *Cómo vivió y murió Felipe II*. Madrid: Apostolado de la Prensa, 1928. ISBN 84-9761-393-7.

STRADANUS, Johannes: *Christopher Columbus*. Paulus Swaen [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://www.swaen.com/antique-map-of.php?id=7696>.

STRADANUS, Johannes: *Indians Fishing for Pearls*. Museum Boijmans [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <http://boijmans.intermax.devurl.nl/en/object/29851/Indians-Fishing-for-Pearls/Cornelis-Galle-%28I%29>

VAREY, Simon a kol. *Searching for The Secrets of Nature: The Life and Works of Dr. Francisco Hernández*. Stanford: Stanford University Press, 2000. ISBN 0-8047-3964-1.

8 Resumé

The aim of this work is to contribute to the introduction of the personality of Philip II as a patron of the sciences and arts and present it in counterpoint to the relatively common picture of Philip II as a dogmatic and bigot sovereign. At the same time, the causes of various distorted, ideologically conditioned, images associated with the monarch and all of Spain will be pointed out.

The first chapter presents the legends associated with Emperor Charles V and Philip's Catholic Government. There is mentioned a black legend that propagandistically describes the history of anti-Spanish stereotypes. Other versions of legends are mentioned in other subchapters. The reaction to the black legend was to create a white legend that highlights the positives of Spanish history. Responding to both of these legends there was a pink legend that sought to interpret the historical reality properly. Finally, the last green legend describes the monarch as a nature lover.

The second chapter is an overview of the ruler's life. It mentions important personalities of the Spanish court, the personal life of Philip II, his reign origins and the relationship to Emperor Charles V. There is also mentioned an important journey of Philip through Europe, which had great importance for the whole of Spain.

The third chapter deals with the forms and meaning of science and art at the royal court in the Spanish "golden century". In the subchapters, the influence of cognition and discovery of the New World on the expansion of Catholic Spain and the importance of Philip II's rule are described. The development of collecting, cabinets of curiosities, botanical gardens, alchemy and other sciences is presented there. The port city of Seville is described as a gateway to the New World.

The last chapter deals with the Palace of Science and Art of El Escorial, its art collections and the relationship of the ruler. Artists of the 16th century, who worked in the Spanish court, are introduced.

9 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Habsburská dynastie 16. století¹⁴⁷

Příloha č. 2 – Obraz Filipa II.¹⁴⁸

Příloha č. 3 – Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial¹⁴⁹

Příloha č. 4 – Kryštof Kolumbus při objevování Nového světa a indiáni¹⁵⁰

Příloha č. 5 – Měďoryty Theodora de Bry¹⁵¹

Příloha č. 6 – Pásovec z Codexu Pomar¹⁵²

---

¹⁴⁷ „V následujícím rodokmenu pomlčka pod jménem označuje bezdětnost; šipka dolů označuje opak. Přerušovaná čára znamená nemanželský původ.“ PARKER, G. Filip II. *Španělský král z rodu Habsburků*, s. 86- 87.

¹⁴⁸ Filip II. ve věku 35 let oblečen v brnění do bitvy proti Francii (San Quentin). GARCÍA-FRÍAS, C. a kol. *Guide Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial*, s. 42-43.

¹⁴⁹ GARCÍA-FRÍAS, C. a kol. *Guide Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial*, titulní strana a s. 64.

¹⁵⁰ STRADANUS, Johannes: Christopher Columbus - Dostupné z:

<http://www.swaen.com/antique-map-of.php?id=7696>

STRADANUS, Johannes: Indians Fishing for Pearls. Dostupné z:

<http://boijmans.intermax.devurl.nl/en/object/29851/Indians-Fishing-for-Pearls/Cornelis-Galle-%28I%29>

¹⁵¹ BRY, Theodor: Black Legend Spanish Atrocities. Dostupné z:

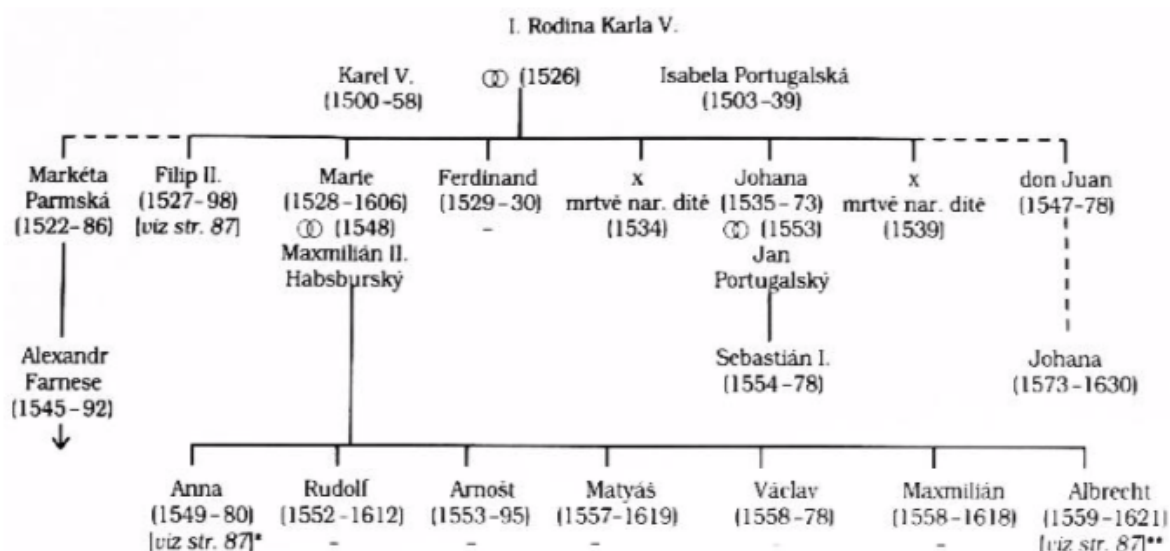
<http://www.latinamericanstudies.org/colonial/atrocities-deSoto-deBry.jpg>

BRY, Theodor: Black Legend Spanish Atrocities. Dostupné z:

<http://www.latinamericanstudies.org/colonial/atrocities-Cortes-deBry.jpg>

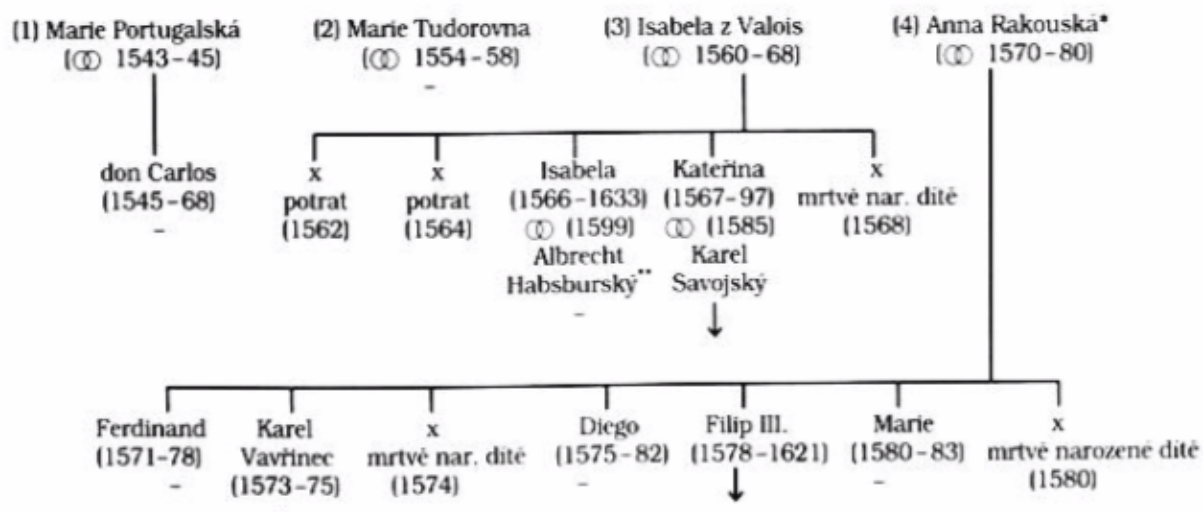
¹⁵² PUERTO, J. *La leyenda verde*, s. 356.

Příloha č. 1 – Habsburská dynastie 16. století (rodina Karla V. a Filipa II.)

II. Rodina Filipa II.

Filip II. (1527-98)

Příloha č. 2 – Filip II. namalován nizozemským malířem Anthonyem Morem

Příloha č. 3 – Real Monasterio de San Lorenzo de El Escorial

Pohled na El Escorial z Monte Abantos

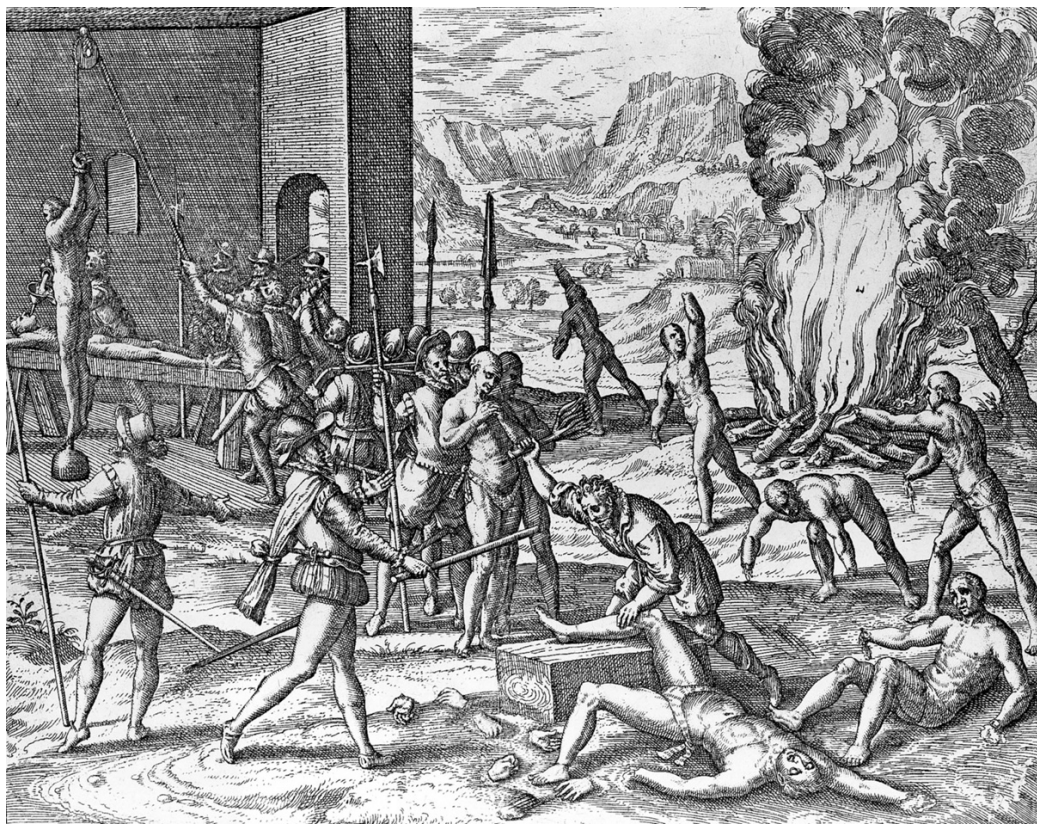

Filipova soukromá zahrada a převorova věž

Příloha č. 4 – Kryštof Kolumbus při objevování Nového světa a indiáni hledající perly od malíře Johannese Stradana (1523-1605)

Příloha č. 5 – Mědoryty Theodora de Bry znázorňující španělská zvěrstva na indiánech (černá legenda)

Příloha č. 6 – Pásovec z Codexu Pomar

